

هو الحکیر العلییر

خردنامه صدر

فصلنامه علمی - پژوهشی فلسفه اسلامی

سال ۲۴، شماره ۱؛ پیاپی ۹۳

پاییز ۱۳۹۷

صاحب امتیاز: بنیاد حکمت اسلامی صدرا
مدیر مسئول و سردبیر: آیت الله سید محمد خامنه‌ای

هیئت تحریریه

آیت الله سید محمد خامنه‌ای ..... رئیس بنیاد حکمت اسلامی صدرا
دکتر غلامحسین ابراهیمی دینانی ..... استاد دانشگاه تهران
دکتر غلامرضا اعوانی ..... استاد دانشگاه شهید بهشتی
دکتر رضا داوری اردکانی ..... استاد دانشگاه تهران
دکتر کریم مجتهدی ..... استاد دانشگاه تهران
دکتر سید مصطفی محقق داماد ..... استاد دانشگاه شهید بهشتی
دکتر سید صدرالدین طاهری ..... استاد دانشگاه علامه طباطبائی
دکتر مقصود محمدی ..... دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی

ویراستار ..... دکتر مقصود محمدی
مدیر اجرایی ..... مهدی سلطانی گازار
مترجم انگلیسی ..... دکتر رؤیا خوئی
ویراستار انگلیسی ..... دکتر علی نقی باقرشاهی

شاپا: ۰۸۷۴ - ۱۵۶۰

نشانی: تهران، بزرگراه رسالت، روبروی مصلی، مجتمع
امام خمینی (ره)، ساختمان ۱۲، بنیاد حکمت اسلامی صدرا
صندوق پستی: ۱۵۸۷۵/۶۹۱۹
دورنگار: ۸۸۴۹۳۸۰۳
تلفن: (مقالات) ۸۸۱۵۳۲۲۱
(اشتراک و فروش) ۸۸۱۵۳۵۹۴
پست الکترونیک: siprin@mullasadra.org
پایگاه اینترنتی: kherad.mullasadra.org
چاپخانه: نقره آبی

فهرست مطالب

- سرمقاله ۳
بررسی دیدگاه قیصری در مورد حقیقت زمان عرفانی ۵
دکتر محمود صیدی، دکتر حسن مرادی
بررسی دیدگاه دوشارح هدایة الحکمة در باب صادر نخستین
(میبدی و ملاصدرا) ۱۷
دکتر علیرضا جوانمردی ادیب، دکتر مقصود محمدی،
دکتر مهدی نجفی افرا
صراط در نظام حکمت صدرايي ۲۵
دکتر علیرضا اسعدی
نگرشی شناختی - وجودی در رشد و تربیت ارادی
«شخصیت» بر مبنای اندیشه ملاصدرا ۴۱
دکتر محمد کاظم علمی سولا، دکتر طویلی لعل صاحبی
زمان در آخرت از منظر صدرالمآلهین ۵۳
دکتر فروغ السادات رحیم پور، هادی جعفری
پاسخ سید حیدر آملی به تناقض نمایی عدم و ثبوت مظاهر در
«حدیث حقیقت» ۶۹
دکتر محسن حبیبی، علی یزدانی
انواع عقل از دیدگاه ملاحی سبزواری ۸۵
سید محمد حسینی نیک، دکتر سید هاشم گلستانی،
دکتر فتحعلی اکبری

۱. بنابر تأییدیه شماره ۳/۱۳۷۰۸۵ مورخه ۹۱/۰۷/۰۲ از
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، خردنامه صدرا دارای
درجه علمی - پژوهشی است.
۲. خردنامه صدرا در پایگاه‌های زیر نمایه میشود:
- پایگاه مجلات تخصصی فلسفه جهان؛
Philosopher's Index
- پایگاه استنادی علوم اسلامی؛ ISC
- پایگاه مجلات تخصصی نور؛ Noormags
- بانک اطلاعات نشریات کشور؛ Magiran

راهنمای تدوین مقاله

- خردنامه صدرا بطور تخصصی فقط مقالاتی را که مربوط به حوزه فلسفه و علوم عقلی، مستدل و مستند به منابع معتبر باشد، برای چاپ میپذیرد.
- مقالات ارسالی باید مبتنی بر تحقیق و حاوی نکته‌ی بدیع و ابتکاری باشد، از نظم و انسجام منطقی لازم برخوردار باشد و اصول نگارش و اصالت زبان فارسی در آن بدقت رعایت شود.
- مقالات باید دارای چکیده (حدود ده سطر) و کلیدواژگان (حداکثر ده واژه) بوده و چکیده و کلیدواژگان انگلیسی نیز به آن ضمیمه شده باشد.
- لطفاً در ابتدای مقاله، عنوان مقاله، نام نویسنده، رتبه علمی و محل فعالیت (هرکدام بدو زبان فارسی و انگلیسی) و نیز نشانی بصورت دقیق در برگه‌ی جداگانه ذکر گردد.
- چنانچه مقاله برگرفته از پایان‌نامه یا طرح پژوهشی باشد یادآوری آن در ابتدای مقاله الزامی است.
- مقالات به رایانامه (ایمیل) مجله ارسال گردد. حتماً مرقوم شود «مربوط به خردنامه صدرا».
- رعایت اصول نشانه‌گذاری و ذکر نامهای غیرفارسی بزبان اصلی و نیز برجسته کردن نقل قولها ضروری است.
- مقالات ارسالی نباید قبلاً در جایی بچاپ رسیده باشد و ارسال آن نیز برای خردنامه صدرا تعهدی نسبت به چاپ ایجاد نمیکند اما خردنامه از حق تجدید چاپ و نیز نشر مقالاتی که پس از داوری دقیق و تأیید هیئت تحریریه بچاپ برسد، بصورت‌های رایج دیگر بزبان فارسی و دیگر زبانها برخوردار خواهد بود.
- مقالات ارسال شده بهیچ وجه مسترد نخواهد شد.
- خردنامه صدرا در ویرایش مطالب با حفظ محتوا و مفاد آزاد است.
- مسئولیت محتوا و مضمون مقالات بعهده مؤلف است و چاپ آن در این فصلنامه تنها برای عرضه و تلاقی افکار است و دلیل بر تأیید آن نیست.
- ارجاع به آثار ملاصدرا باید منطبق بر چاپ بنیاد حکمت اسلامی صدرا باشد.

شیوه ارجاعات

- ارجاعات در خردنامه صدرا بصورت پاورقی است؛ با ذکر نام خانوادگی نویسنده، نام کتاب، شماره جلد، شماره صفحه.
- در مواردی که بلافاصله به منبع قبلی ارجاع داده شود از کلمه همان و شماره صفحه و در صورتی که شماره صفحه نیز یکی باشد از واژه همانجا استفاده شود.
  - در مورد مجلات و مجموعه مقالات عنوان مقاله ذکر گردد.
  - در ارجاع به منابع غیرفارسی، عنوان اصلی کتاب ذکر شود. بجای واژه‌های همان و همانجانب نیز بترتیب از علامتهای *ibid* و *idem* (بصورت ایتالیک) استفاده شود.
  - در فهرست منابع، مشخصات کامل کتاب‌شناسی هر منبع بصورت زیر فهرست گردد:
— کتابها: نام خانوادگی مولف، نام مولف. عنوان کتاب (بصورت سیاه و ایتالیک)، مترجم، محل نشر، ناشر، سال نشر.
مثال: مطهری، مرتضی، مسئله شناخت، تهران، انتشارات صدرا، ۱۳۸۰.
— مجلات: نام خانوادگی مولف، نام مولف. «عنوان مقاله» (داخل گیومه)، نام مجله (بصورت سیاه و ایتالیک)، سال، شماره مجله، سال نشر.
مثال: اعوانی، غلامرضا. «چرا ملاصدرا را صدرالمتألهین نامیده‌اند؟»، خردنامه صدرا، ۲، ۱۱، ۱۳۸۴.
— مجموعه مقالات: نام خانوادگی مولف، نام مولف، «عنوان مقاله» (داخل گیومه)، عنوان کتاب (بصورت سیاه و ایتالیک)، گردآورنده یا ویراستار، محل نشر، ناشر، سال نشر.
مثال: ابراهیمی دینانی، غلامحسین، «جایگاه ملاصدرا در فرهنگ علوم عقلی»، مکتب ملاصدرا و فلسفه‌های غربی، زیر نظر سیدمحمد خامنه‌ای، تهران، بنیاد حکمت اسلامی صدرا، ۱۳۸۵.
— در مورد منابع غیر فارسی نیز بهمین شیوه عمل شود.

تقارن این فصل با عزاداری اباعبدالله الحسین علیه الصلوة والسلام، و نقش اربعین حسینی در بقاء اسلام بهانه‌ی بی است تا یکی از دستاوردهای شیعه و آموخته‌های اهل بیت علیهم السلام بهتر شناخته و به حکمت آن توجه بیشتر و اشاره‌ی شود. واقعه کربلا و به شهادت رساندن امام حسین(ع) و همهٔ رجال اجتماعی و سیاسی آنروز و قهرمانان دفاع از اهل بیت، در نظر جریان معارض و مبارز ضد اسلام که ابوسفیان و معاویه رهبر آن بودند، واقعهٔ سیاسی مهمی بود زیرا بگمان آنان با این واقعه، نسل وارثان پیامبر و شعارها و دین او منقرض میشد و نظام اسلام برانداخته و از صفحه تاریخ حذف میگردید.

اما قدرت جوهری آئین الهی اسلام و قوت تدبیر ائمه، بویژه امام سجاد(ع) بدنبال حادثه کربلا، سبب گردید که نه فقط اسلام و شیعه تن به نابودی نداد و تسلیم سیاستهای شیطانی مکتب ابوسفیانی نشد بلکه بطرق مختلف نقاب از چهرهٔ تشیع برداشت و اسلام واقعی را روز بروز روشنتر نمود. اقامهٔ عزاداری و زیارت اباعبدالله(ع) در اربعین، یعنی چهلم شهادت او، یکی از سنتهایی بود که از همان

روزهای نخستین امامت امام سجاد(ع) به شیعیان آموخته شد و تلاش مأموران حکومتی بنی امیه و بنی عباس که قرن‌ها امپراتوران و شاهنشاهان دوران خود بودند، برای مقابله و جلوگیری آن سودی نبخشید و روح مبارزه و دشمنی حاکمان ستمگر و عزم و مطالبه عدالت و آزادی روز بروز در شیعه قویتر گشت و با راهنمایی امامان شیعه، سازمانهای پنهان سیاسی و نظامی برای شکستن قدرت حکومت‌های غاصب هر روز بیشتر و مؤثرتر گردید.

چراغ راهنمای آنهمه نهضت‌های معروف یا فراموش شده ایرانیان برضد خلفا که در تاریخ آمده، و محور اتحاد پیروان خط ولایت، همین سنت «اربعین» و تجدید عزاداری و یادآوری واقعه وحشیانه خلفا در کربلا بود که نگذاشت خطوط اصلی سیاسی اسلام، یعنی پیکار با ستم و ستمگر، نفی انظلام و ستم‌پذیری و ساختن جامعه‌یی با فرهنگ مبارزه برای اقامه حق و اجرای عدالت و مساوات و صلح و آرامش، و طرد اشرافیت و برده‌داری امت مسلمان، و رد شعار جدایی دین از سیاست فروگذار شود؛ همانی که پس از چهارده قرن، انقلاب اسلامی ایران پرچم آنرا بلند کرد و پیام آنرا به جامعه بشری داد.

پیام واضح نهضت حسینی آنروز و پیام انقلاب اسلامی امروز، اصل جدایی ناپذیری دین از سیاست بود که طواغیت زمان ما آنرا بخوبی حس کرده و مانند آل سفیان بدنبال خاموش کردن آن هستند و مشتی مزدوران خود در ایران و جهان را برای نابودی آن به صف کرده‌اند، اما هیئات که این چراغ الهی خاموش شود و دشمنان شیعه به مراد خود برسند.

«والله متّم نوره و لو کره الکافرون».